

בששים ואחת, והיא, וביחד היו ס"ב ביצים, הרי היא מותרת!

ההוא דאתא לקמיה דרבן גמליאל בר רבי, כשבידו פלגא דזיתא דאיסור כשהוא מעורב ביחס של יותר מאחד לששים.

אמר ליה רבן גמליאל בר רבי: אבא, דהיינו רבי, בא מעשה שכזה לפניו, והוא לא שיער לאסור ביחס של אחד איסור בארבעים ושבע היתר, ושמע מינה דבחצי זית יש להקל, שאין צורך ביחס של אחד לששים, ואני אשער להתיר אפילו ביחס של אחד איסור בארבעים וחמש היתר.

[זהו ביאורו הראשון של רש"י. וכתב דנראה לו לפרש באופן אחר: אבא לא שיער להתיר אפילו בארבעים ושבע, וכי אני אקל לשער אפילו בארבעים וחמש?! וללשון זה אין צורך להעמיד בחצי זית, אלא אפילו בזית שלם].

ההוא דאתא לקמיה דרבי שמעון בר רבי. אמר ליה: אבא לא שיער במ"ה, ואני אשער במ"ג?! [הביאור והאוקימתא כדלעיל].

ההוא דאתא לקמיה דרבי חייא. אמר ליה: כלום יש שלשים היתר כנגד אחד איסור?!

ומדייקינן ומתמהינן: טעמא דליכא שלשים היתר. הא איכא שלשים היתר משערין להתירא?! וכי מזלזלינן כולי האי?!

אמר רבי חנינא: גוזמא נקט רבי חייא, לומר לו שאפילו שלשים היתר אין כנגד אחד איסור, אבל אין זאת אומרת שאם היה שלשים היתר הוא היה מתיר.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יהושע בן

לוי משום בר קפרא: כל איסורין שבתורה דבדקינהו ולא יהיבי טעמא, או היכא דליכא למיקם אטעמא וכגון שהתערבו מין במינו, שיעור ביטולם הוא כס'. אבל אם מרגישים את הטעם — אינו בטל לעולם.

אמר לפניו רב שמואל בר רב יצחק: רבי, וכי אתה אומר כן? והרי הכי אמר רב אסי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: כל איסורין שבתורה — במאה?!?

ואמרינן: ושניהם, לא למדוה, אלא מ"זרוע בשלה, וכדמפרש ואזיל.

דכתיב בפרשת קרבנות הנזיר, שבמלאת ימי נזירותו הוא מביא, בין יתר קרבנותיו, גם איל לשלמים.

ודינו של איל זה להאכל לבעליו, כמו כל קרבן שלמים, חוץ מן הזרוע של האיל, שמניפים אותה, והיא ניתנת מתנה לכהן, ואסורה להאכל לזרים.

אלא שנאמר חידוש בפרשה זו, שאת הזרוע של האיל, האסורה באכילה לזרים, מפרישים מגוף הבהמה לאחר שהתבשל האיל, ונמצא שהתבשלה הזרוע האסורה לזרים עם הבשר של האיל המותר לזרים.

וכן הוא לשון הכתוב: "ולקח הכהן את הזרוע בשלה מן האיל... והניף אותם הכהן... קדש הוא לכהן"!

ותניא: "בשלה" — אין בשלה אלא צח-ב "שלימה"!

רבי שמעון בן יוחאי אומר: אין "בשלה", אלא — שנתבשלה עם האיל!

ומבארנין לברייטא: **דכולי עלמא**, בין תנא קמא ובין רבי שמעון בן יוחאי, סברי כי **בהדי איל מבשל** לה לזרוע, שהרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו, אלא דהכי איפלגו:

**מר**, תנא קמא, **סבר**, **מחתך** לה לזרוע מן האיל, **והדר מבשל** לה באותו הדוד, יחד עמה. ואשמעינן קרא דצריך לבשל את הזרוע כשהיא שלימה ולא כאשר היא חתוכה לנתחים.

**ומר**, רבי שמעון בן יוחאי, **סבר**, **מבשל** לה לזרוע בעודה מחוברת לאיל, **והדר מחתך** לה ומנתקה מגוף האיל.

**ואי בעית אימא דכולי עלמא** סברי — **מחתך** לה מהאיל, **והדר מבשל** לה. **מיהו**, **מר**, רבי שמעון בן יוחאי **סבר**, **בהדי איל מבשל** לה. **ומר**, תנא קמא **סבר**, **בקדרה** **אחרת מבשל** לה.

הילכך, **ללישנא קמא**, דכולי עלמא סברי דמבשל את הזרוע עם האיל, **אליבא דרבירי** **הכל** איכא למילף מזרוע בשלה לדין נתינת טעם.

ואילו **ללישנא בתרא**, רק **אליבא דרבי שמעון בן יוחאי**, דקסבר מבשלים את הזרוע האסורה לזרים עם הבשר המותר, איכא לאוכחי מינה על דין נתינת טעם.

והשתא מבארנין לפלוגתייהו דאמוראי כיצד למדוה מזרוע בשלה:

**מאן דאמר בששים, סבר** — **בשר ועצם** דזרוע **בהדי בשר ועצמות** של האיל **משערינן**, **והוה ליה**, לפי מה דקים להו לחכמים, **בששים!** ומוכח מכאן כי בשיעור של ששים אין נתינת טעם, דהא בהכי שרייה רחמנא.<sup>(8)</sup>

חיטה שנתן טעם באורז, האם יוצאים בכזית אורז הבלוע בטעם דגן ידי חובת אכילת מצה בפסח.

ושאלה שלישית היא, כיצד משערים את שיעור הטעם, כגון חצי כזית יין שנתן טעם בכזית פת, האם נזיר האוכל את הכזית פת ילקה עליו, או שלא יתכן להלקות את הנזיר על אכילת דבר שיש בו בליעה של חצי זית יין, בשעה שאם ישתה את חצי היין עצמו, לא ילקה עליו כיון שהוא רק "חצי שיעור".

שיטת התוס' היא שהדבר הבלוע נעשה דינו כדבר הנבלע בו, ולכן ביארו שאם נבלע בכזית פת חצי זית יין, נעשית הכזית פת כאילו היתה יין, וחייב הנזיר האוכל את הפת כאילו שאכל כזית יין.

והקשו האחרונים [קובץ שיעורים פסחים קעז וקהילות יעקב חולין טו] על הגמרא

8. הקדמה לסוגיית טעם כעיקר רבותינו הראשונים והאחרונים דנו בכמה שאלות עיקריות בדיון טעם כעיקר.

השאלה הראשונה היא במהות הטעם, האם הוא ממשות הדבר, או שהוא דבר אחר.

אם טעמו של דבר הוא כממשו, הרי כל הנידון בטעם כעיקר הוא לגבי דין ביטול ברוב. אבל אם הטעם הוא דבר אחר, הרי הנידון הראשון בטעם כעיקר הוא האם הטעם שהוא דבר אחר מהעיקר, נידון כעיקר, או לא. בשאלה זו דנו הפרי מגדים בהקדמתו להלכות תערובת ורבינו חיים הלוי בהלכות חמץ ומצה, מאכלות אסורות, ובמעשה הקרבנות.

והשאלה השנייה, האם דבר המקבל טעם מדבר אחר, נהיה דין הדבר המקבל כדין הדבר שנתן את הטעם, או שנתנת הטעם אינה עושה את הדבר המקבל כמו הטעם עצמו, וכגון קמח

יהודה כי תרוויחו, דם הפר המרובה ודם השעיר המועט, **בהדי הדדי נינהו**, שמערב אותם ביחד בכלי אחד, ונותן מהדם המעורב על קרנות המזבח, **ולא בטלי!** שעל אף שדם השעיר המועט מעורב בדם הפר המרובה, עדיין הוא קרוי "דם השעיר". ומכאן ילפינן שמין במינו אינו בטל.

והוינן בה: **ומאי חזית דגמריית מחאיך דדם השעיר**, דמין במינו אינו בטל, **ליגמר מחאיך דזרוע בשלה דמין במינו מתבטל!**

ומשנינן: היתר שמבטל איסור — **חידוש הוא. ומחידוש לא גמרינן לעלמא.**

ופרכינן: **אי הכי**, דחידוש הוא, ולהכי לא ילף רבי יהודה מיניה לדין ביטול של מין במינו, אם כן לדין ביטול ברוב, שאינו אלא **במאה, וששים** — נמי לא ליגמר מיניה!?

ומשנינן: **אטו אנן לקולא גמרינן מיניה שיבטל האיסור ברוב של ששים או ברוב של מאה?** והרי אנן לחומרא גמרינן מזרוע בשלה, שלא יתבטל עד שיהיה בהיתר שיעור של ששים או מאה. וחומרא, שפיר גמרינן מיניה. שהרי הדברים קל וחומר: ומה באיל הנזיר שחידשה בו התורה את הקולא של ביטול ברוב, אין הביטול אלא באחד לששים

**ואילו מאן דאמר במאה, סבר** — בשר דזרוע **בהדי בשר דאיל משערינן**, משום דעצם אינה פולטת טעם, וחוה ליה היחס של בשר הזרוע לבשר האיל, **במאה!**

והוינן בה: **ומי ילפינן מינה דזרוע בשלה של איל נזיר?**

**והתניא: זהו**, איל נזיר שנבלע בבשרו טעם הזרוע, היתר הבא מכלל איסור! שהתירתו התורה דווקא הכא, על אף שבאיסורי דעלמא הוא אסור.

ודייקנן: "זהו" — **למעוטי מאי? לאו, למעוטי כל איסורין שבתורה**, דלא ילפינן מזרוע בשלה.

**אמר אביי: לא נצרכא למימר "זהו" אלא לרבי יהודה, דאמר מין במינו לא בטיל כלל**, ואפילו לא באלף, קא משמע לן דהכא, בזרוע בשלה, בטיל על אף שהוא מין במינו. ולכן קא אמר "זהו", שרק כאן בטל מין במינו ולא בעלמא.

והשתא פרכינן לרבי יהודה: **וליגמר מיניה לעלמא שמין במינו בטל!?**

ומשנינן: **גלי רחמנא "ולקח מדם הפר ומדם השעיר**, ונתן על קרנות המזבח". וקסבר רבי

ויתכן לומר, שגם אם נאמר כי דבר שבלוע בו טעם של דבר אחר יש בדבר שנבלע בו הטעם את דיני הטעם, בכל זאת לא נפקעים ממנו דיניו העצמיים. ולכן, בשר קדשים זה שבלוע בו טעם בשר קדשים פסולים, אסור לאוכלו מצד טעם הקדשים הפסולים הבלועים בו, אך אין זה מפקיע את המצוה של בשר קדשים כשרים שהוא **הבשר עצמו**.

בזבחים [צד א] השואלת מדוע אם נתנו קדשים פסולים טעם בקדשים כשרים, נפסלו הכשרים מאכילה, ולמה לא יבוא עשה של אכילת קדשים כשרים וידחה לא תעשה של אכילת קדשים פסולים.

ואם כדברי התוס', שהדבר שנבלע בו טעם נעשה כדבר הבלוע בו, הרי גם הקדשים הכשרים נעשו קדשים פסולים, ומה שאלת הגמ' שיבוא עשה וידחה לא תעשה.

שאינו נאסר [על אף שמדאורייתא טעם כעיקר בקדשים אסור מהתורה], להתיר אף טעמים של שאר איסורי קדשים, כגון נותר ופיגול, כשנתנו טעם בששים או במאה.

ומשנינן: גלי רחמנא גבי חטאת "כל אשר יגע בבשרה" [דהיינו, כל בשר קדשים הבולע מטעם החטאת על ידי שנוגע בה], "יקדש" — להיות בדיני אכילתו כמנה!

שאם היתה חטאת פסולה — תפסל גם הבהמה שבלעה מן החטאת. ואם היתה החטאת כשרה — תאכל הבהמה שבלעה מן החטאת כחמור שבה, שבחטאת. והיינו, שאם הבליעה היתה בבשר זבח שלמים, אסורין הן להאכל לזרים, וחייבים לאוכלם, ליום ולילה כדין אכילת חטאת! ומכאן למדנו לאסור טעם כעיקר בקדשים.

ותמהינן: ומאי חזית דגמרינן מהאיך דחטאת שטעם כעיקר בקדשים ואינו בטל ברוב? ליגמר מהאי דזרוע בשלה דטעם בקדשים מתבטל ברוב של ששים או מאה?

ומשנינן: חידוש הוא שהתחדש בזרוע בשלה, דלכתחילה מבשלים את הזרוע עם האיל ומבטלים את האיסור ברוב, שדבר זה אין לעשותו בשאר איסורים, דאין מבטלים איסור ברוב לכתחילה, אלא רק מתירים היכן שנפל האיסור לרוב היתר שלא במתכוון.

ומחידוש לא גמרינן! (9)

או למאה, במקום שלא חידשה תורה, לא כל שכן שלא יתבטל ברוב עד שיהיו בו ששים או מאה.

והיינו, אילו לא היינו לומדים את דין ביטול הטעם מזרוע בשלה אלא משום אותו לדין ביטול ברוב של איסור ממש, הרי דמדאורייתא חד ברובא כטיל, ורק בטעם מחמרינן שלא יבטל אלא בששים או במאה, ולכן שפיר ילפינן מזרוע בשלה חומרה זאת.

רבא אמר: לא נצרכא האי "זהו היתר הבא מכלל איסור" אלא להשמיענו לענין "טעם כעיקר", דבקדשים קיימא לן דטעמו של איסור שהתערב בהיתר הרי הוא אסור כעיקר ממש, ואילו בחולין הטעם בטל ברוב, שאף על פי שניכר טעם האיסור בתערובת, אין התערובת נאסרת מהתורה אלא רק מדרבנן.

הילכך, קא משמע לן דהבא, בזרוע בשלה שהתבשלה עם בשר איל השלמים, שרי לאכול את הבשר, משום שהטעם התערב בששים או במאה.

וילפינן מזרוע בשלה, על אף שהיא קדשים, ואיסור טעמה הוא מהתורה, לדין חולין, להחמיר ולאסור את הטעם של האיסור עד שהוא יתערב בששים או במאה, על אף שטעם האיסור בחולין אסור רק מדרבנן.

א-טז והוינן בה: וליגמר מיניה, מבשר האיל

## 9. זרוע בשלה

ולא ממשו, אין לוקים עליו. ונחלקו רבותינו הראשונים האם רבי יוחנן חולק וסובר שטעם כעיקר אינו אסור מן התורה, או שגם הוא מודה שמן התורה גם טעם אסור, אלא, שלדבריו, אין לוקים עליו.

בסוגיה כאן וכן במסכת פסחים [מד א] ובמסכת נזיר [לו א] מתבאר שהדין של "טעם כעיקר" נלמד מן הכתובים בתורה, ואילו במסכת עבודה זרה [סז א] אמר רבי יוחנן: כל שטעמו